

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่องการศึกษาติดตามผลบัณฑิตหลักสูตร กศ.บ. (พยาบาลศึกษา) มีวัตถุประสงค์ และวิธีดำเนินการดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับสถานภาพปัจจุบันของบัณฑิต กศ.บ. พยาบาลศึกษา
2. เปรียบเทียบผลการประเมินผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต กศ.บ. พยาบาลศึกษา จากทัศนะตนเองและผู้บังคับบัญชา
3. ศึกษาความคิดเห็นของบัณฑิต กศ.บ. พยาบาลศึกษา ที่มีต่อหลักสูตรในด้านการเตรียมเข้าสู่ตำแหน่งงานปัจจุบัน

สมมติฐานของการวิจัย

1. ผลการปฏิบัติงานในด้านความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ของบัณฑิต กศ.บ. พยาบาลศึกษาในทัศนะตนเอง และผู้บังคับบัญชาไม่มีความแตกต่างกัน
2. ผลการปฏิบัติงานในด้านความสามารถในการนิเทศและประเมินผลของบัณฑิต กศ.บ. พยาบาลศึกษา ในทัศนะตนเองและผู้บังคับบัญชาไม่มีความแตกต่างกัน
3. ผลการปฏิบัติงานในด้านการปฏิบัติการพยาบาลของบัณฑิต กศ.บ. พยาบาลศึกษาในทัศนะตนเองและผู้บังคับบัญชาไม่มีความแตกต่างกัน
4. ผลการปฏิบัติงานในด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการของบัณฑิต กศ.บ. พยาบาลศึกษาในทัศนะตนเองและผู้บังคับบัญชามีความแตกต่างกัน
5. ผลการปฏิบัติงานในด้านพฤติกรรมทางวิชาชีพของบัณฑิต กศ.บ. พยาบาลศึกษาในทัศนะตนเองและผู้บังคับบัญชามีความแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคือ บัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ในปีการศึกษา 2520-2523 ที่สามารถติดตามที่อยู่ได้แน่นอนจำนวน 214 คน รวมทั้งผู้บังคับบัญชาของบัณฑิตเหล่านี้ จำนวน 214 คน เช่นเดียวกัน จึงรวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 428 คน

การส่งแบบสอบถามสำหรับกลุ่มตัวอย่างในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยส่งและรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง ส่วนในต่างจังหวัดใช้การส่งทางไปรษณีย์

ได้รับแบบสอบถามคืนและใช้ได้จากบัณฑิตจำนวน 163 ฉบับ จากจำนวน 214 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 76.16 และจากผู้บังคับบัญชา 135 ฉบับ จากจำนวน 214 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 63.55

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือของการวิจัย โดยแยกเป็นสำหรับบัณฑิต และผู้บังคับบัญชาแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นสถานภาพของผู้ตอบ

ตอนที่ 2 เป็นความสามารถในการปฏิบัติงานของบัณฑิตแยกเป็น 5 ด้าน แต่ละด้านมีข้อรายการที่แสดงความสามารถในการปฏิบัติงานของบัณฑิตเรียงตามลำดับ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองโดยเริ่มต้นจากการศึกษาระดับหลักสูตร กศ.บ. พยาบาลศึกษา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับความสามารถของพยาบาลวิชาชีพ ร่วมกับการวิเคราะห์วัตถุประสงค์ทั่วไปของหลักสูตรแล้วจำแนกเป็นข้อความที่ระบุถึงพฤติกรรมที่ประสงค์ให้เกิดขึ้นเมื่อบัณฑิตสำเร็จการศึกษาแล้ว มอบให้คณาจารย์ผู้ทำการสอนตั้งแต่ปี 2519 จนถึง 2525 จำนวน 10 ท่านได้ตรวจสอบและเรียงพฤติกรรมนั้นตามลำดับความสำคัญ ผลการวิเคราะห์ที่ได้นำมาสร้างเป็นแบบสอบถามขึ้น แล้วจึงให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาพยาบาล 4 ท่าน ทางบริการพยาบาล 4 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ปรับปรุง

แก้ไขตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย แบบสอบถามตอนที่ 2 นี้ เหมือนกันทั้งของบัณฑิตและผู้บังคับบัญชา

ตอนที่ 3 สำหรับบัณฑิต เป็นความเห็นของบัณฑิตในด้านความรู้และประสบการณ์ การเรียนที่มีประโยชน์ต่อตำแหน่งงานปัจจุบัน และสำหรับผู้บังคับบัญชาเป็นความเห็นเกี่ยวกับ ความสามารถของบัณฑิตที่เป็นที่ต้องการของหน่วยงาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลในส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามเสนอเป็นร้อยละ
2. หากค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสามารถในการ ปฏิบัติงานที่บัณฑิตประเมินในทัศนระคนแรง เปรียบเทียบกับความเห็นของผู้บังคับบัญชา ทั้งเป็นข้อรายการและรายค่า ทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติด้วยการทดสอบค่าที่
3. ความเห็นของบัณฑิตในด้านความรู้และประสบการณ์การเรียนที่มีประโยชน์ ต่อตำแหน่งงานปัจจุบันเสนอเป็นค่าร้อยละ ส่วนความเห็นของผู้บังคับบัญชาในด้าน ความสามารถของบัณฑิตที่เป็นที่ต้องการของหน่วยงานเสนอเป็นการแจกแจงความถี่

ผลการวิจัย

1. สถานภาพของบัณฑิตผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า บัณฑิตส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่ง พยาบาลประจำการ ร้อยละ 40.49 และในจำนวนที่ใกล้เคียงกันอยู่ในตำแหน่งครูพยาบาล ร้อยละ 36.81 มีบัณฑิตที่อยู่ในตำแหน่งงานระดับผู้บริหารคือ ผู้ช่วยหัวหน้าตึก ร้อยละ 9.20 หัวหน้าตึก ร้อยละ 7.36 ผู้ตรวจการพยาบาลและผู้ช่วยหัวหน้าพยาบาลฝ่ายวิชาการ เท่ากัน ร้อยละ 2.45

ตำแหน่งงานของบัณฑิตมีความสัมพันธ์กับค่าตอบแทนที่ได้รับ กล่าวคือบัณฑิต เกือบทั้งหมดรับราชการ จึงมีค่าตอบแทนเป็นเงินเดือนตามอัตราที่กำหนดไว้ บัณฑิตได้รับ เงินเดือนระหว่าง 4001-5000 บาท ร้อยละ 38.65 และระหว่าง 3001-4000 บาท ร้อยละ 30.06 ที่ได้รับสูงกว่า 6000 บาทต่อเดือนมีเป็นส่วนน้อยเพียงร้อยละ 9.20

ในด้านการศึกษาต่อภายหลังสำเร็จการศึกษาแล้วพบว่าบัณฑิตไม่ได้ศึกษาต่อในอัตราสูงถึงร้อยละ 81.60 และที่ได้ศึกษาต่อในทุก ๆ หลักสูตรรวมกันแล้วมีเพียงร้อยละ 10.38

2. การเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต กศ.บ. พยาบาลศึกษา เมื่อประเมินในทัศนะตนเองและผู้บังคับบัญชาเป็นรายด้าน พบว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้ง 5 ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1, 2 และ 3 นั่นคือ ผลการปฏิบัติงานในด้านความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ความสามารถในการนิเทศและประเมินผล และความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลของบัณฑิต กศ.บ. พยาบาลศึกษาในทัศนะตนเองและผู้บังคับบัญชา ไม่มีความแตกต่างกันและไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 4 และ 5 ที่ตั้งไว้ว่าแตกต่างกัน นั่นก็คือ ผลการปฏิบัติงานในด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ และความสามารถในการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมทางวิชาชีพ ของบัณฑิต กศ.บ. พยาบาลศึกษาในทัศนะตนเองและผู้บังคับบัญชาไม่แตกต่างกัน

แม้ว่าบัณฑิต และผู้บังคับบัญชาจะประเมินความสามารถเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบเป็นข้อรายการ มีข้อค้นพบที่น่าสนใจดังนี้

2.1 ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้มี 14 ข้อรายการ บัณฑิตประเมินตนเองในระดับมีความสามารถมาก 6 ข้อ ระดับปานกลาง 8 ข้อ โดยประเมินว่ามีความสามารถสูง เป็นอันดับแรกในการศึกษาเนื้อหาวิชาที่จะสอนแก่ผู้เรียนหรือผู้ป่วยอย่างแจ่มแจ้ง (ข้อ 3) ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.20 และมีความสามารถเป็นอันดับสุดท้ายในการจัดประชุม อภิปรายปัญหาการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ (ข้อ 14) ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.01

ผู้บังคับบัญชาประเมินความสามารถในด้านการถ่ายทอดความรู้ ของบัณฑิตว่ามีความสามารถในระดับมาก 5 ข้อ และในระดับปานกลาง 9 ข้อ โดยประเมินค่าบัณฑิตมีความสามารถสูง เป็นอันดับแรกในการทำการสาธิตและแนะนำเทคนิคการพยาบาลแก่ผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ (ข้อ 5) ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.73 ส่วนความสามารถเป็น

อันดับสุดท้ายคือ ความสามารถในการนำข้อค้นพบใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติการพยาบาลมาถ่ายทอดให้ผู้เรียนได้ทำการวิเคราะห์ (ข้อ 12) ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.00

นอกจากนี้ยังมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 คือความสามารถในการศึกษาพื้นฐานของผู้เรียนหรือผู้ช่วยก่อนทำการสอน (ข้อ 2) ความสามารถในการศึกษาเนื้อหาวิชาที่จะสอนแก่ผู้เรียนหรือที่จะสอนแก่ผู้ช่วยอย่างแจ่มแจ้ง (ข้อ 3) และความสามารถในการแนะนำนักศึกษาและบุคลากรพยาบาลในการใช้แหล่งประโยชน์ทั้งด้านการศึกษาและบริการพยาบาล (ข้อ 7) โดยบัณฑิตที่ประเมินตนเองสูงกว่าผู้บังคับบัญชา ส่วนความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 คือความสามารถในการกำหนดวัตถุประสงค์ก่อนทำการสอนได้อย่างชัดเจน (ข้อ 1) และความสามารถในการเลือกใช้แหล่งวิชาการทั้งจากภายในและนอกสถาบันเพื่อประโยชน์ในการสอน (ข้อ 8) โดยบัณฑิตที่ประเมินตนเองสูงกว่าผู้บังคับบัญชา

2.2 ความสามารถในการจัดการนิเทศและประเมินผลมี 13 ข้อรายการ บัณฑิตประเมินตนเองในระดับมีความสามารถมาก 10 ข้อ ระดับปานกลางเพียง 3 ข้อ โดยความสามารถสูงเป็นอันดับแรกของข้อรายการทั้งหมด คือความสามารถในการมอบหมายงานโดยพิจารณาความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล (ข้อ 1) ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.24 และอันดับสุดท้ายคือความสามารถในการสร้างและปรับปรุงเกณฑ์การประเมินผลเป็นระยะ ๆ (ข้อ 12) ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 2.99

ผู้บังคับบัญชามีความเห็นว่าบัณฑิตมีความสามารถในระดับมาก 9 ข้อ และระดับปานกลาง 4 ข้อ ความสามารถสูงเป็นอันดับแรกของข้อรายการทั้งหมด คือความสามารถในการมอบหมายงานโดยพิจารณาความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล (ข้อ 1) ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.18 และอันดับสุดท้ายคือความสามารถในการสร้างและปรับปรุงเกณฑ์การประเมินผลเป็นระยะ ๆ (ข้อ 12) ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.19 ซึ่งตรงกับที่บัณฑิตประเมินตนเองทั้ง 2 ข้อรายการ

นอกจากนี้ยังพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือความสามารถในการให้อิทธิพลแก่บุคคลในการประเมินตนเอง (ข้อ 11) และความสามารถในการศิริมให้กำลังใจผู้อื่นได้ความเหมาะสม (ข้อ 10) โดยบัณฑิตประเมินตนเองสูงกว่าผู้บังคับบัญชา

2.3 ความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลมี 17 ข้อรายการ ทั้งบัณฑิตและผู้บังคับบัญชาประเมินความสามารถในระดับมากเหมือนกันทุกข้อรายการ โดยความสามารถสูง เป็นอันดับแรก ผู้บังคับบัญชาและบัณฑิตเห็นตรงกันอีกว่าเป็นความสามารถในการประสานงานกับเจ้าหน้าที่อื่น ๆ เพื่อให้งานบริการพยาบาลสะดวก รวดเร็ว (ข้อ 16) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของบัณฑิต 4.36 และผู้บังคับบัญชา 4.17 ส่วนความสามารถในค้นคว้าสุดท้ายของข้อรายการทั้งหมด บัณฑิตประเมินว่าเป็นความสามารถในการใช้ประโยชน์ของบันทึกทางการพยาบาลเพื่อวิเคราะห์และแก้ปัญหาผู้ป่วย (ข้อ 5) และความสามารถในการเสนอแนะและปรับปรุงมาตรฐานการพยาบาลให้ดีขึ้น (ข้อ 11) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน 3.90 ส่วนผู้บังคับบัญชาประเมินความสามารถในค้นคว้าสุดท้ายคือ ความสามารถในการเสนอแนะและปรับปรุงมาตรฐานการพยาบาลให้ดีขึ้น (ข้อ 11) เช่นเดียวกัน โดยมีค่าเฉลี่ย 3.70

นอกจากนี้พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ ความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลเป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุคลากรพยาบาลทุกระดับ (ข้อ 7) และความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 คือ ความสามารถในการส่งเสริมและกระตุ้นบุคลากรพยาบาลทุกระดับให้มีความรับผิดชอบ ให้บริการพยาบาลอย่างมีคุณภาพ (ข้อ 12) และความสามารถในการสอนให้คำแนะนำแก่ผู้ป่วยและครอบครัวเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล และสุขภาพอนามัย (ข้อ 14) โดยบัณฑิตประเมินตนเองสูงกว่าผู้บังคับบัญชาทั้ง 3 ข้อรายการ

2.4 ความสามารถในการด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการมี 8 ข้อรายการ บัณฑิตประเมินความสามารถตนเองในระดับมาก 3 ข้อ ในระดับปานกลาง 5 ข้อ ความสามารถสูง เป็นอันดับแรกของข้อรายการทั้งหมดคือ ความสามารถในการให้ข้อมูลและร่วมมือในการวิจัยทางการพยาบาลที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติการพยาบาล (ข้อ 7) ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.66 และความสามารถอันดับสุดท้ายคือ ความสามารถในการแนะนำบรรยาย เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการแก่บุคลากรพยาบาลทุกระดับ (ข้อ 3) ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.03

ผู้บังคับบัญชาที่มีความเห็นว่าบัณฑิตมีความสามารถในระดับมาก 1 ข้อ และระดับปานกลาง 7 ข้อ ความสามารถสูงเป็นอันดับแรกคือ ความสามารถในการช่วยในการแก้ปัญหา เพื่อปรับปรุงคุณภาพของงานบริการพยาบาล (ข้อ 4) ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.65 และความสามารถอันดับสุดท้ายของข้อรายการทั้งหมดคือ ความสามารถในการขอความร่วมมือจากผู้ชำนาญการหรือผู้เกี่ยวข้องมาช่วยแก้ปัญหาทางการพยาบาลหรือผู้เกี่ยวข้องมาช่วยแก้ปัญหาทางการพยาบาลหรือทางด้านการสอน (ข้อ 8) ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.08

นอกจากนี้ยังพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ ความสามารถในการใช้ข้อมูลและร่วมมือในการวิจัยทางการพยาบาลที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติการพยาบาล (ข้อ 7) และความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 คือ ความสามารถในการแนะนำบุคลากรพยาบาลให้สนใจความก้าวหน้าทางวิชาการพยาบาลและนำวิเคราะห้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน (ข้อ 6) โดยบัณฑิตประเมินตนเองสูงกว่าผู้บังคับบัญชาทั้ง 2 ข้อรายการ

2.5 ความสามารถในการดำเนินพฤติกรรมทางวิชาชีพมี 11 ข้อรายการทั้งบัณฑิตและผู้บังคับบัญชาประเมินความสามารถในระดับมาก 9 ข้อ และระดับปานกลาง 2 ข้อเหมือนกัน บัณฑิตประเมินตนเองว่ามีความสามารถเป็นอันดับแรกของข้อรายการทั้งหมดคือ ความสามารถในการคิดไตร่ตรอง และใช้เหตุผลก่อนการตัดสินใจ (ข้อ 2) ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.21 ส่วนความสามารถอันดับสุดท้ายคือ ความสามารถในการร่วมในกิจกรรมของสมาคมวิชาชีพ (ข้อ 9) ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.19

ผู้บังคับบัญชาเห็นว่าความสามารถของบัณฑิตอันดับแรกคือ ความสามารถในการใช้ภาษาพูด และภาษาเขียนเพื่อการสื่อสารได้ถูกต้องชัดเจน (ข้อ 8) ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.89 และอันดับสุดท้ายคือความสามารถในการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของประชาชน (ข้อ 11) ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.27

นอกจากนี้ยังพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ความสามารถในการคิดไตร่ตรอง โดยใช้เหตุผลก่อนการตัดสินใจ (ข้อ 2) โดยบัณฑิตประเมินตนเองสูงกว่าผู้บังคับบัญชา

3. ความคิดเห็นของบัณฑิต กศ.บ. พยาบาลศึกษาที่มีต่อหลักสูตรในด้านการเตรียมเข้าสู่ตำแหน่งงานปัจจุบันพบว่า ประสพการณ์การเรียนรู้ การเรียนการสอนทางวิชาการพยาบาล การปฏิบัติการพยาบาล การบริหารการพยาบาล การพัฒนาตนเอง และวิชาชีพ บัณฑิตส่วนใหญ่เห็นว่ามีประโยชน์ต่อตำแหน่งงานปัจจุบันมากเป็นร้อยละ 54.60, 55.82, 53.98, และ 55.22 ตามลำดับ นอกจากนี้ความรู้และประสพการณ์การเรียนรู้ด้านการค้นคว้าและการวิจัยเพียงด้านเดียวที่บัณฑิต เห็นว่ามีประโยชน์ในระดับปานกลางมากที่สุดร้อยละ 46.62 รองลงมาคือมีประโยชน์น้อย ร้อยละ 31.29 และประโยชน์มากร้อยละ 22.09 ตามลำดับ

ในด้านความเห็นของผู้บังคับบัญชาในด้านความสามารถของบัณฑิตที่เป็นที่ต้องการของหน่วยงาน มีผู้บังคับบัญชาให้ความเห็นมาเป็นส่วนน้อย เมื่อแจกแจงความถี่แล้วพบว่า ผู้บังคับบัญชามีความเห็นเห็นว่าหน่วยงานต้องการให้บัณฑิตมีความสามารถในด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงานมากที่สุด รองลงมาคือด้านการค้นคว้าวิจัย การนำผลวิจัยมาใช้ และในด้านทักษะทางการพยาบาล เป็นจำนวน 10, 9 และ 8 ราย ตามลำดับ

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปประเด็นสำคัญจากผลการวิจัยได้ดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า บัณฑิตและผู้บังคับบัญชาประเมินความสามารถ ทั้ง 5 ด้าน คือในด้านการถ่ายทอดความรู้ การนิเทศและประเมินผล การปฏิบัติการพยาบาล ความรู้ความสามารถทางวิชาการ และพฤติกรรมทางวิชาชีพ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ (ตารางที่ 13) กล่าวได้ว่าเป็นความสำเร็จประการหนึ่งของหลักสูตรในการให้ผลผลิตที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ ข้อเสนอแนะอีกประการหนึ่งก็คือ ค่าเฉลี่ยของการประเมินผลเป็นข้อราชการของความสามารถทุกด้านบัณฑิตและผู้บังคับบัญชา ประเมินความสามารถในระดับมากเป็นส่วนใหญ่ทุกด้าน ยกเว้นในด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ ที่เป็นความสามารถในระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนั้นแล้ว ความสามารถแต่ละด้านยังบอกถึงผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตโดยส่วนรวมหากผู้บังคับบัญชา และบัณฑิตประเมินผลการปฏิบัติงานไปในทางที่สอดคล้องกันข้อขัดแย้งจะ เกิดขึ้นน้อย



หรือสามารถชักข้อขัดแย้งที่มีได้โดยง่าย อย่างไรก็ตาม บีวิส (Bevis 1978: 216) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าหลักสูตรการเปลี่ยนแปลงหรือไม่เน้นควรมีแผนของการประเมินผลในสิ่งต่อไปนี้คือ

- 1.1 แสดงให้เห็นชัดว่าพฤติกรรมของผู้สำเร็จการศึกษาเหมือนกับพฤติกรรมนี้ต้องการให้มีการวัดอุปประสงค์ของหลักสูตรหรือไม่
- 1.2 แสดงระดับความสำเร็จของบัณฑิตเมื่อเปรียบเทียบกับรุ่นก่อน
- 1.3 แสดงให้เห็นว่าบัณฑิตเมื่อสำเร็จจากหลักสูตร เปรียบเทียบกับผลผลิตจากหลักสูตรอื่น (ประเภทเดียวกัน) เป็นอย่างไร
- 1.4 พฤติกรรมของผู้สำเร็จเป็นที่ต้องการของหน่วยงานหรือไม่ หากมีความแตกต่างเกิดขึ้นเป็นไปได้ในทางใด

ข้อสรุปจากการวิจัยที่ประเมินความสามารถของบัณฑิตในทัศนคติตนเองไม่แตกต่างจากผู้บังคับบัญชา จึงเป็นข้อสรุปว่า บัณฑิต กศ.บ. พยาบาลศึกษามีความสามารถในการปฏิบัติงานสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต ข้อค้นพบนี้จึงเป็นพื้นฐานสำหรับการสืบค้นความสำเร็จของหลักสูตรในแง่มุมอื่น ๆ ต่อไป

2. ความสามารถในการดำเนินการพยาบาล (ตารางที่ 10) มีข้อค้นพบที่น่าสนใจประการหนึ่งคือ บัณฑิตและผู้บังคับบัญชาประเมินความสามารถในด้านนี้ในระดับมากทุกข้อรายการ ซึ่งน่าจะเป็นข้อสรุปไปถึงบริการพยาบาลที่ให้กับผู้ป่วยในสถานคุณภาพได้ กล่าวคือความสามารถในระดับมากตามความเห็นของบัณฑิตและผู้บังคับบัญชานั้น จะบอกถึงคุณภาพของปฏิบัติการพยาบาลในระดับสูงด้วยเช่นกัน วิลเลียมสัน (Williamson 1976: 80-81) ได้ให้ข้อคิดที่น่าสนใจสรุปได้ว่า การศึกษาพยาบาลที่มุ่งความเฉพาะทางนั้นก็ควรมุ่งปฏิบัติการพยาบาลโดยตรงต่อผู้ป่วยไม่น้อยไปกว่าความสามารถทางสติปัญญาเพราะความรู้ใด ๆ ก็จะไม่เกิดประโยชน์เมื่อไม่ได้นำความรู้นั้นมาสู่ตัวผู้ป่วยที่อยู่ในความดูแลของพยาบาล

ถึงแม้ว่าบัณฑิตและผู้บังคับบัญชาจะประเมินความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลโดยส่วนรวมไม่แตกต่างกัน แต่พบว่าในข้อรายการบางข้อของความสามารถด้านนี้มีความแตกต่างกันที่น่าสนใจคือ ความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลเป็น

ตัวอย่างที่ดีแก่บุคลากรพยาบาลทุกระดับ (ข้อ 7 P<.01) ทั้งบัณฑิตและผู้อยู่บังคับบัญชา ประเมินในระดับมากโดยบัณฑิตประเมินความสามารถสูงกว่าผู้อยู่บังคับบัญชาพฤติกรรม เป็นตัวอย่างที่ดี (Role Model) ของบัณฑิตควรได้รับการพิจารณา ทั้งนี้เพราะพยาบาล ไม่เพียงแต่มีหน้าที่หลักในการปฏิบัติการพยาบาลที่มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการ คำนึงร่างกายและจิตใจของผู้ป่วยเท่านั้น หากยังมีบทบาทที่สำคัญมากในการช่วยเหลือ ฝ่ายการศึกษา และนักศึกษาพยาบาล ทั้งในด้านการสอน การฝึกปฏิบัติ ช่วยควบคุม ชี้แนะ ช่วยเหลือ และเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อให้นักศึกษาได้พัฒนาความรู้ความสามารถ ประพฤติได้เหมาะสมกับผู้ที่มีจริยธรรม ขณะเดียวกันนั้นก็คง เป็นแบบอย่างที่ดีให้ความรู้ คำแนะนำแก่บุคลากรพยาบาลอื่น ๆ ด้วย (สมจิต หนูเจริญกุล 2523: 29)

3. ความสามารถในการด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ เมื่อประเมิน ในทัศนะของบัณฑิตเองเปรียบเทียบกับผู้อยู่บังคับบัญชา พบว่าไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ควรวิจัยที่ตั้งไว้ว่าแตกต่างกัน คือความสามารถในด้านนี้เมื่อประเมินในทัศนะตนเอง และผู้อยู่บังคับบัญชาไม่มีความแตกต่างกัน ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นความสำคัญที่ควรได้พิจารณา ทั้งนี้เพราะบัณฑิต กศ.บ. พยาบาลความคาดหวังของผู้สอนนั้นควรมีความรู้ ความสามารถทางวิชาการ เพื่อเป็นผู้นำทางความคิดหรือการกระทำในการพยาบาล ทั้งเป็นการพัฒนาตนเองอีกส่วนหนึ่ง บัณฑิตจึงควรมีความสามารถในด้านนี้ในระดับสูง นอกจากนั้นแล้วยังพบว่าในข้อรายการของความสามารถในด้านความรู้ความสามารถ ทางวิชาการ บัณฑิตและผู้อยู่บังคับบัญชาประเมินความสามารถในระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ ข้อค้นพบนี้ควรได้รับการพิจารณา ทั้งนี้เพราะ วิชาชีพพยาบาลจะก้าวหน้าไปได้เพียงใด ก็ขึ้นอยู่กับสมาชิกในกลุ่มวิชาชีพ มีความรับผิดชอบในการที่จะพัฒนา ความรู้ทักษะ และ สติปัญญา เพื่อสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพไม่ค้อยไปกว่าผู้อื่น ทั้งควร เป็นผู้ที่รักและแสวงหาความรู้และหลักการเพื่อมีเหตุผลและสติรู้เท่าถึงการดำเนินการ กระทำของตน มีความสามารถในการแก้ปัญหาและสังเคราะห์สิ่งที่มีประโยชน์ขึ้นมาใหม่ (ละออ หุคางกูร 2521: 79) หลักสูตร กศ.บ. พยาบาลศึกษาจึงควรได้รับการ ทบทวนในด้านการจัดการ เรียนการสอนในความสำคัญที่จะให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะ ความสามารถทางวิชาการด้านต่าง ๆ อาทิ การนำข้อความจริงหรือข้อค้นพบทางการพยาบาล มาทดลองปฏิบัติหรือนำผลการวิจัยมาให้ประโยชน์ต่อปฏิบัติการพยาบาล

4. ผลการปฏิบัติงานในด้านพฤติกรรมทางวิชาชีพ บัณฑิตและผู้บังคับบัญชา ประเมินความสามารถค่านี้นั้นไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ว่าแตกต่างกัน นั่นก็คือความสามารถในด้านพฤติกรรมทางวิชาชีพเมื่อประเมินในทัศนะตนเองและผู้บังคับบัญชาไม่มีความแตกต่างกัน ผู้วิจัยเห็นว่าเมื่อการประเมินความสามารถโดยส่วนรวมไม่แตกต่างกันและเป็นความสามารถในระดับมากเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนั้นแล้วบัณฑิตและผู้บังคับบัญชายังมีความเห็นตรงกันในทุกข้อรายการอีกด้วย จึงนับว่าเป็นความสำเร็จอีกประการหนึ่งของหลักสูตรในการผลิตบัณฑิตให้มีลักษณะของผู้ได้รับการศึกษาดี ดังที่พระองค์เจ้าวัชรนิแฉงจรัส (น.บ.ส.) ได้ทรงนิพนธ์เป็นคำประพันธ์กล่าวถึงหลัก 6 ประการที่เป็นลักษณะของศึกษิต (Educated man) ไว้ดังนี้ (อ้างในวิจิตร ศรีสอาน 2517: 12-13) หลักที่ 1 มีความสามารถในการใช้ภาษาหลักที่ 2 มีกิริยามารยาดี หลักที่ 3 มีรสนิยมสูง หลักที่ 4 มีความคิดไตร่ตรองก่อนที่จะตัดสินใจ หลักที่ 5 มีความเจริญงอกงามไม่อยู่กับที่ และหลักที่ 6 มีความสามารถในการแปลความคิดออกเป็นการกระทำ

ถึงแม้ว่าในด้านพฤติกรรมทางวิชาชีพบัณฑิตและผู้บังคับบัญชาจะประเมินความสามารถเป็นข้อรายการในระดับมากเป็นส่วนใหญ่ก็ตาม พบว่าตามความเห็นของผู้บังคับบัญชางานบางส่วน ต้องการให้บัณฑิตมีความสามารถในด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงานเป็นอันดับแรก ประเด็นนี้จึงควรได้รับการพิจารณาในเรื่องการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาลักษณะของผู้มีมนุษยสัมพันธ์ให้มากยิ่งขึ้น

5. บัณฑิตมีความเห็นต่อหลักสูตรในด้านประสิทธิภาพการเรียนที่มีประโยชน์ต่อตำแหน่งงานปัจจุบันพบว่า ประสิทธิภาพการเรียนในด้านการค้นคว้าและการวิจัยเพียงด้านเดียวที่บัณฑิตส่วนใหญ่เห็นว่ามีประโยชน์ต่อตำแหน่งงานปัจจุบันในระดับปานกลาง ซึ่งก็สอดคล้องกับความเห็นของผู้บังคับบัญชาในด้านความสามารถของบัณฑิตมีความสามารถในด้านการค้นคว้าวิจัย การนำผลวิจัยมาใช้ เป็นอันดับสอง และสอดคล้องกับความสามารถในด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการเมื่อบัณฑิตประเมินในทัศนะตนเองและผู้บังคับบัญชาพบว่า ส่วนใหญ่ของข้อรายการในด้านนี้ บัณฑิตและผู้บังคับบัญชาประเมินความสามารถในระดับปานกลาง จึงอาจสรุปเป็นข้อเสนอแนะของการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้บัณฑิตมีความสามารถทางด้านนี้เพิ่มขึ้นด้วย

6. ในค่านสถานะภาพของบัณฑิต พบว่า บัณฑิตส่วนใหญ่ปฏิบัติงานทางค่านบริการพยาบาลและค่าแรงงานพยาบาลประจำการมากที่สุด ดังนั้นสถาบันในฐานะผู้ผลิตจึงควรพิจารณาแนวทางการผลิตบัณฑิต กศ.บ. พยาบาลศึกษา ในรุ่นต่อ ๆ ไป ให้มีความสามารถตรงกับความต้องการของผู้ใช้ โดยอาจสอบถามตัวแทนฝ่ายบริการพยาบาลถึงคุณลักษณะและความสามารถของบัณฑิตที่ต้องการ และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรในโอกาสต่อไป

ขอเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยขอเสนอแนะ 2 ประเด็นคือ ในการนำไปใช้และในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1.1 การประเมินความสามารถของบัณฑิต กศ.บ. พยาบาลศึกษา เป็นข้อรายการในค่านต่าง ๆ ทั้ง 5 ค่านนั้น พบว่า ความสามารถส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด ประเด็นที่ควรพิจารณาคือควรมีความสามารถในเรื่องใดบ้างที่น่าจะอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งคงต้องมองย้อนไปถึงวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เป็นประการแรก หลักสูตร กศ.บ. พยาบาลศึกษาในปัจจุบันได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้กว้าง ๆ เพื่อปรับปรุงคุณภาพการปฏิบัติการพยาบาล และการเรียนการสอนทางวิชาการพยาบาล จึงไม่อาจมองเห็นจุดเด่นของหลักสูตรได้ชัดเจน ในระดับอุดมศึกษาโดยทั่วไปหลักสูตรจะมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บัณฑิตมีความเป็นเลิศในค่านใดค่านหนึ่ง คือ ความเป็นเลิศทางความคิด (Excellence with ideas) ความเป็นเลิศทางมนุษยสัมพันธ์ (Excellence with people) และความเป็นเลิศทางทักษะการปฏิบัติการ (Excellence with things) ถ้าจุดมุ่งหมายของหลักสูตรใดสามารถกำหนดได้ว่าบัณฑิตควรมีความเป็นเลิศในค่านใด อีกสองค่านที่เหลือก็จะเป็นส่วนเสริมให้กับบัณฑิต (Cross อ้างใน ปทีป เมฆาคุณวุฒิ 2525 : 137) ดังนั้นแนวทางของหลักสูตรจึงควรได้รับการทบทวนว่าจะเป็นไปได้ในทิศทางใด อาทิ อาจเป็นความเป็นเลิศแก่บัณฑิตทางค่านปฏิบัติการพยาบาลและเสริมด้วยวิชาที่จะช่วยให้บัณฑิตมีความสามารถ

ในการสอน หรือในทางกลับกันอาจเป็นเลิศในทางการสอน และเสริมในด้านการปฏิบัติการพยาบาล เฉพาะด้านตามความต้องการของผู้เรียน ฉะนั้นข้อสรุปในเบื้องต้นตามความเห็นของผู้วิจัยก็คือ การทบทวนและกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรให้ชัดเจนขึ้น เพื่อบอกแนวทางที่พึงประสงค์และเลือกความเป็นเลิศในทางใดทางหนึ่ง

1.2 เป็นที่ยอมรับว่าความก้าวหน้าและความเคลื่อนไหวของวิชาชีพพยาบาลในปัจจุบันยังมีข้อจำกัดอยู่มาก ทั้งนี้เพราะยังขาดความเข้าใจไปในแนวเดียวกันของผู้ประกอบวิชาชีพพยาบาล เพื่อกำหนดองค์ความรู้ทางการพยาบาล (body of knowledge) ให้เด่นชัด ซึ่งกิจกรรมนั้นก็คือการศึกษาค้นคว้า เผยแพร่ และนำไปใช้ซึ่งความรู้ ความคิด และ การปฏิบัติการพยาบาลที่เป็นประโยชน์ จากผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบความสามารถในด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการของบัณฑิต กศ.บ. พยาบาลศึกษา ในระดับปานกลาง จะเป็นข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ไม่รู้ เพื่อพัฒนาคนและวิชาชีพโดยรวม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้ นับเป็นครั้งแรก จึงเป็นการศึกษาในมุมกว้าง โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเพียงอย่างเดียว ในการศึกษาค้างต่อไป การประเมินความสามารถของบัณฑิต กศ.บ. พยาบาลในขอบเขตที่แคบลง โดยอาจเลือกใช้เครื่องมืออื่น เช่น แบบสังเกตพฤติกรรม

2.2 ควรมีการศึกษาคัดตามผลบัณฑิต กศ.บ. พยาบาล เป็นระยะที่แน่นอน เช่น ในปีที่ 1, 3 และ 5 ภายหลังจากสำเร็จการศึกษาแล้ว เพื่อคงการติดต่อกับบัณฑิตและศึกษาระดับความสามารถว่าเพิ่มหรือลดลงตามประสบการณ์และระยะเวลาที่ผ่านไปหรือไม่

2.3 ควรศึกษาโดยแยกบัณฑิตที่ปฏิบัติงานด้านบริการพยาบาลและการศึกษาพยาบาลออกจากกัน เพราะมีลักษณะงานบางประการที่แตกต่างกัน เพื่อที่จะนำผลการศึกษาที่ได้มาตรวจสอบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ได้ชัดเจนขึ้น

2.4 การศึกษาครั้งต่อไปอาจใช้กลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับบัณฑิต
ในฐานะอื่น อาทิ ในฐานะผู้ผลิต คือคณาจารย์-ผู้สอนบัณฑิตเอง และในฐานะผู้รับ
บริการ คือผู้ป่วย หากบัณฑิตปฏิบัติงานด้านบริการพยาบาล หรือจากนักศึกษาพยาบาล
หากบัณฑิตทำหน้าที่เป็นครูพยาบาล เพื่อศึกษาถึงความสามารถของบัณฑิตได้กว้างขวาง
ชัดเจนยิ่งขึ้น